

A Die Welt cikke:

Forrong a romániai magyarság

A romániai Erdélyben a magyarság figyelemfelkeltő tettekkkel is küzd területi autonómiájáért. A kormány közigazgatási reform formájában számolná fel az érintett megyéket.

Rézvörösen csillog a még épülő ortodox templom teteje a túlnyomóan magyarok lakta, de Romániában található Sepsiszentgyörgy egyik új lakótelepén. Az új lakótelephez tartozik az ugyancsak új kaszárnya is: a román állam Erdélyben, a magyarok lakta területeken megerősíti a csendőrséget. A helyi politikus szerint a fordulat óta ez az egyetlen állami "beruházás" ezen elszegényedett vidéken.

"Így kapjuk vissza az adónkat" - zúgolódik Tamás Sándor, a Sepsiszentgyörgy székhelyű Kovászna megye tanácsának elnöke. És sorolni kezdi: az állam a megye adóbevételéből 90 százalékot szakít le. 2007 óta hatályos törvény értelmében a nagyvállalkozók az adójukat egyenesen Bukarestnek fizetik, így a megye hatalmas bevételtől esik el. "Ez a 14 vállalkozás az itteni gazdasági teljesítmény 25 százalékát jelenti" - mondja Tamás. Természetesen, végül az állam valamit visszaad. "De csak 78 százalékot, és azt is többnyire olyan formában, mint az új csendőrlaktanya." A mindennapokban viszont a csendőrségnek semmi valós feladata nincs, egyetlen célt szolgál: gondoskodik az ország nyugalmáról.

És most az ország ama vidéke, amelyet az erdélyi magyarok és németek Székelyföldnek neveznek, nyugtalanra lesz. A székelyek magyarul beszélnek, de saját, ősi kultúrájuk van, szívesen nevezik magukat a magyarok előhadának azon a területen. A székelyek hun eredetűeknek tartják magukat (habár lehet, hogy ez nem így van). A magyar királyság a 13. században telepítette őket fegyveres földművesekként a Kárpát-kanyarba, a határ védelmére. Ezért széles hatáskörű kiváltságokat kaptak. E szabadságért, az önrendelkezés jogáért fogukat összeszorítva harcoltak évszázadokon keresztül az egymást váltó magyar, török, osztrák és román fennhatóságok ellen.

Románia fel akarja számolni a székely megyéket

Románia közigazgatási területi reform formájában számolná fel a történelmi székely megyéket. Tiltakozása jeléül nemrégiben több mint 100 000 székely 53 km hosszú évláncot alakított. Területi autonómiát követelt a három, egymással határos, többségben általában lakott megye számára. Körülbelül 700 000 magyar ajkú ember él éppenséggel Románia földrajzi középpontjában. Székelyföld autonómiája az egyetlen téma, amelyet a politikailag reménytelenül bal- és jobboldalra polarizálódott Magyar(anya)országban majd minden párt támogat. És az ugyancsak szétveszekedett Romániában, párthatárokon túlmenően, ezt messzemenően elutasítják. A három székely megyében már 200 000 aláírást gyűjtöttek a közigazgatási újrafelosztásra vonatkozó népszavazás kiírására. December 8-án tartaná Kovászna és Hargita megye a népszavazást. A romániai központi hatalom allergiásan reagált erre: Tamás területi politikus szerint a harmadik székely megyében, Maros megyében - átlátszó ürüggyel (hamis fejléc az úr lapokon) - már eleve érvénytelennek minősítették az aláírásgyűjtést. "Most arra várunk, hogy az állam a népszavazást leállítsa Kovászna és Hargita megyében is" - nyilatkozta. De erre a székely politikusok már felkészültek az illő vá-

lasszal, ám nem mondta meg, milyennel. "Félreértve fenyegetésnek fogható fel."

Ez egy történelmileg robbanékony vidék. Már az első világháború után Székelyföldet - és az egész, sokkal nagyobb Erdélyt - leszakították Magyarországról, és Romániának ítélték oda. Majd 1940-ben, a második bécsi döntéssel Észak-Erdélyt és Székelyföldet Hitler újból visszaadta Magyarországnak, 1944-ig, amikor megjelent a Vörös Hadsereg.

Erőszak a magyar kisebbséggel szemben

A keleti tömb összeomlása után hajszálon múltott, hogy az első háború nem Jugoszláviában, hanem a Balkánon, 1990-ben Erdélyben robbanjon ki. Marosvásárhelyen a magyar kisebbséggel szemben pogromszerű, nyilvánvalóan az államvédelmi által provokált zavargásokra került sor. A "magyar veszély" ördögét festve a falra, tulajdonképpen a hitelét veszített titkosszolgálat fordulat utáni jelenléte jogosultságát próbálták bizonyítani. Ez nagyobb összecsapássá alakulhatott volna. Védekezésre kész székelyek százai indultak volna útra a marosvásárhelyi magyaroknak segíteni, már a román hadsereg is kivonult, hogy leállítsa őket. Egy férfi, Kincses Előd, a valamikori marosvásárhelyi szószóló hazatértette a székelyeket, elhárítva ezzel a nagyobb bajt.

A kiindulási helyzethez képest az elmúlt húsz év nem hozott jelentős javulást. A magyar párt, az RMD-SZ többször játszott a bukaresti kormányalakításkor a mérleg nyelvének szerepét, így átfogó kisebbségi jogokat érthettek el. Létezik anyanyelvi óvoda, elemi iskola, gimnázium, sőt, Kolozsvárt egy (magán)egyetem. Eközben Románia aláírt minden lehetséges, a nemzeti kisebbségek védelméről szóló nemzetközi megállapodást.

Félelem mindkét oldalon

De ez túl szép ahhoz, hogy igaz legyen. Ott egy komorabb hang is: a helyi, Kovászna megyei vezetés kimutatása szerint a 70 százalékos többségben magyarul lakta vidéken "a bírók 98, az ügyészek 95 százaléka" román nemzetiségű. Mindenekelőtt, mondja Tamás, a megyében az "állami ellenőrző szervek" - rendőrség, csendőrség, adóhatóság, titkosszolgálat, államügyészek, bírók - 90 százaléka román nemzetiségű. Ezen a vidéken minden negyedik román ezekben a hatóságokban dolgozik. Ez nem véletlen, az állam akarja így.

Hogy jobban megértsük, mekkora a félelem mindkét - román és magyar - oldalon, ahhoz tudni kell, amikor uralmon volt, mindkét fél gyakran próbálkozott a történelmileg multikulturális Erdély nemzetállami térséggé alakításával. Az 1940-1944 közötti magyar uralmat Észak-Erdélyben az ottani románok tragédiaként élték meg (a zsidókról nem is szólva), és fordítva, az 1940-1944 közötti román uralom tragédiát jelentett a Dél-Erdélyben élő magyarok számára. A Ceaușescu-rendszer folytatta ezt a hagyományt a kommunista időkben, célzott gyarmatosítással próbálta a demográfiai viszonyokat megváltoztatni.

Nos, a magyarok félnek, hogy ehhez hasonló fog történni ismét. A félelem kezdetét az EU egyik találománya jelentette: a "fejlesztési régiók", azaz csupán statisztikai szempontok végett megjelölt vidékek létrehozása, amelyek semmilyen tényleges közigazgatási jogkörrel nem kapnak, de amelyekbe fejlesztési pénzek áramolhatnak. Miután Románia belépett az EU-ba, Bukarest ezeket az "absztrakt fejlesztési régiókat" a történelmi tartományokat és a kisebbségi területeket is figyelmen kívül hagyva rajzolta meg. Az RMDSZ

részvétele nélkül alakult jelenlegi kormány is e "szuperrégiókat" akarja tényleges közigazgatási egységekké alakítani - nyilatkozta Farcádi Botond, a helyi Háromszék főszerkesztője.

A történelmi határok tűnnek a legjobb megoldásnak

A reform egyik szószólója Klaus Johannis, maga is kisebbségi politikus, Nagyszeben polgármestere, a Német Demokrata Fórum vezetője, aki az országos szinten is jelen van, a kormányban részt vevő liberális párt alelnöke. Johannis elengedhetetlennek tartja a regionális reformot, "mert a jelenlegi 41 megye túl kicsi ahhoz, hogy tényleges gazdaságfejlesztés történjen". A magyar vidékek egy nagyobb közigazgatási egységgé való összevonását egyáltalán nem tartja kívánatosnak: "A katalóniai fejlesztéshez hasonlítana, és az nem jó."

A Német Demokrata Fórumban viszont sokan nem így látják. A tagság körében jelentős személyiségek a reformot inkább Románia történelmi régiói határainak vonulatában látják. "Johannis alapján nem a Német Demokrata Fórum, hanem a liberális párt álláspontját képviseli" - mondja az egyik ottani tisztségviselő.

Sok román értelmiségi a történelmi határokat tartja jobb megoldásnak. Sabin

Gherman újságíró közigazgatásilag összefüggő Erdélyt kíván. De a tiszta román megyék is tiltakozásuknak adtak hangot. Dobrudzsa a Fekete-tenger mentén a bolgár határig szeretné saját történelmi határait megtartani.

Csakhogy a jelenlegi, még nem végleges tervek szerint olyan közigazgatási területek alakulnának ki, amelyekben nem létezne többé magyar többség, s nem lenne semmilyen önrendelkezés. Ez viszont, véli Tamás, sértené a Románia által is aláírt, az Európa Tanácsnak a nemzeti kisebbségek védelméről szóló megállapodását. Ezeket a romániai jogszabályokba is átvették, tehát a kisebbségi közigazgatási területek határainak demográfiai szempontból hátrányos megváltoztatását a törvény is tiltaná. Egy másik törvény pedig a módosítást célzó tervek regionális népszavazást ír elő.

Hosszú az út a megújulásig

Egyébként is a tényleges reformhoz hosszú és nehezes út vezet. Ugyanis a román alkotmány nem ismeri a "régió" (közigazgatási terület) kifejezést, így az alkotmányt meg kell változtatni, ehhez viszont népszavazás szükséges. De Romániában a népszavazások az alacsony részvétel miatt kudarcra ítéltettek. Egy új törvény az eddigi 50 százalékos minimális részvételi küszöb helyett csak 30 százalékot ír elő. A részvétel különben azért is ennyire alacsony, mert a fordulat után románok milliói hagyták el az országot, és ők nem vesznek részt a szavazáson. A 30 százalékos részvételi küszöböt viszont megtámadták az alkotmánybírószágon, amelynek salamoni ítélete így foglалható össze: a törvény jó, de csak egyévnnyi késelelemmel léphet hatályba.

Így múlik el hát még egy kis idő. De az világos: a területi-közigazgatási átszervezés miatti aggodalom nyomán a székelység autonómia követelése - melyet már a fordulat óta hangoztat - újabb lendületet kapott, és a románok a közigazgatási reformot valóban erőszakolni fogják. Erdélyben mindkét oldal összecsapásra készül.

KEREKES MÁRIA fordítása

(Megjelent a Die Welt országos német napilap 2013. november 14-i számában)

Forrás: Nnemzeti Hírháló

